

Strigoii: un poem-oratoriu de Eminescu și Enescu

Cornel Țăranu

Când, dintr-o extremă amabilitate, Romeo Drăghici, directorul Muzeului George Enescu, mi-a încredințat fotocopia manuscrisului *Strigoilor*, am fost emoționat și intrigat.

Despre *Strigoii* nu se știa nimic, iar în însemnările compozitorului nu cunoaștem nicio consemnare. Partitura, pierdută, împreună cu altele, în vârtejul primului război mondial, va fi regăsită, împreună cu *Suita inedită pentru pian*, *Trio pentru vioară, violoncel și pian*, etc. și răscumpărată, odată cu celelalte de Romeo Drăghici.

Se știe că descifrarea unui manuscris enescian este o întreprindere din cele mai dificile. Nu pentru a ne autoelogia, ci pentru a face mai ușor înțelese momente ale creației *Strigoilor* credem necesară parcurgerea descifrării și reconstituirii manuscrisului, muncă dusă din fericire la capăt după mai multe luni de eforturi.

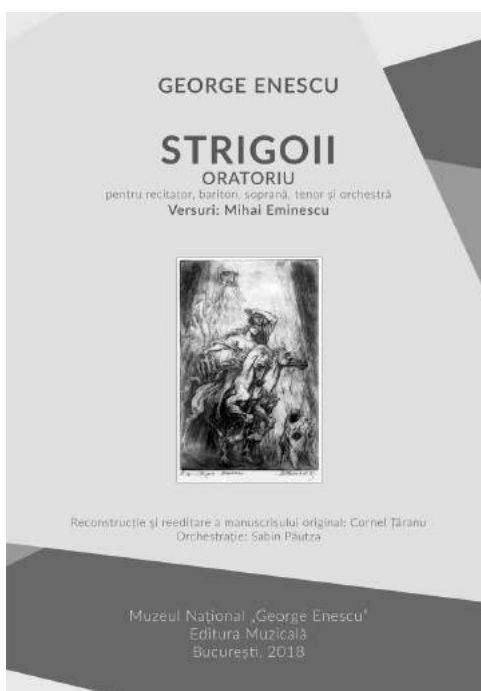
Lucrarea este concepută pentru orchestră mare, cor și soliști și transpune în muzică întregul text al poemului eminescian.

O întâlnire cu Eminescu era ceva cum nu se poate mai firesc pentru compozitorul moldovean, trăind atmosfera de cult eminescian ce domnea în lașul acelor vremuri.

Abordarea *Strigoilor* în acel an 1916 este, așadar, fructul unei mai vechi admirații, ce se va prelungi până în ultimii ani ai vieții compozitorului.

O primă constatare: compozitorul pune pe muzică întregul text eminescian. Așadar, dramaturgia oratorului, sau a poemului vocal-simfonic, coincide cu „libretul” respectat ad-literam. Ne-ar fi fost de altfel imposibil să stabilim succesiunea paginilor și portativelor, fără textul care ne-a călăuzit pas cu pas.

Amplul poem-oratoriu, cu o durată de circa 45 de minute, e conceput în cele trei părți care compun textul,

fără motto-urile sale. Din analiza manuscrisului reiese că autorul a procedat la o primă redactare, sumară și cvasistenografică, scrisă sub impulsul unei inspirații susținute. Schițată în București, lucrarea este atacată și terminată într-un singur suflu: prima parte în 15-31 octombrie 1916, a doua în 25 octombrie-7 noiembrie, iar a treia în 29 octombrie – 11 noiembrie a aceluiași an, cifrarea dublă a datelor reprezentând notația „stil vechi – stil nou” a calendarului. Schița se prezintă sub forma unui extras pe două portative în care este înghesuit și textul, fragmente ale părților vocale și corale, rare notații de orchestrație sau dinamică. O

primă transcriere, mult mai detaliată, cu partida vocală scrisă separat, și cu un „subsol” bogat, de trei-patru portative, cu indicații amănunțite de orchestrație și nuanțe se oprește, din păcate, la jumătatea primei părți. Totuși, după analiza atentă a manuscrisului, s-a putut proceda la o redactare cu voci și extras de pian, a întregului text, anumite omisiuni fiind cu ușurință deductibile, astfel încât ne aflăm acum în posesia întregii lucrări fără adaosuri personale.

Evident, e de presupus că autorul și-ar fi șlefuit în continuare partitura, odată cu reluarea ei în successive redactări și în faza finală, a orchestrării ei. Dar, și așa, ne aflăm în posesia unui manuscris enescian schițat în întregime, permițându-ne considerații clare asupra limbajului, a construcției, a folosirii unor procedee stilistice specifice. Astfel, analiza *Strigoilor* permite o situație exactă în contextul întregii creații enesciene și în contextul epocii, permițând concluzii, sper, interesante, nu o dată surprinzătoare.

Cum arată, așadar, profilul lui Enescu în lumina *Strigoilor*? Deja în prima parte apare o atmosferă particulară, arhaizantă de „protoistorie”, încă neîntâlnită la Enescu.

Este admirabil realizat contrastul între lumea imuabilă „albă”, de legendă străveche, a începutului, și torentul pasional atât de cromatic al celor doi îndrăgostiți.

Enescu s-a identificat cu țesătura intimă a textului eminescian, de o rară muzicalitate, l-a urmărit îndeaproape, atât pe planul ilustrativ (cavalcade, furtuni, cortegii funebre), cât și pe acela, mult mai însemnat, al incandescenței interioare, al situațiilor limită, al zugrăvirii sentimentelor-limită ce caracterizează cuplul de îndrăgostiți al poemului, efortul lor supraomnesc de a depăși moartea prin dragoste. Iată premise pentru un adevărat *Tristan* românesc, ale cărui înălțimi numai un Enescu putea să le abordeze!

În *Strigoii* eforturile sale consună cu cele ale multor contemporani iluștri, similitudinea de procedee amintind un Schönberg sau un Bartók, îngemănată cu prezența crepuscularelor pagini

post-romantice, amintind pe un Mahler, fiind evidentă.

Declarația liberă, uimitorul *sprechgesang* al recitatorului, pendularea între universul arhaic-pentatonic și hiperromatizarea, apropiată totalului cromatic, sunt tot atâtea noutăți stilistice care vin să completeze profilul stilistic al compozitorului.

Dacă Eminescu, prin poemul său, are unele similitudini cu romantismul german (Novalis sau Tieck) Enescu dovedește în *Strigoii* afinități stilistice cu unii contemporani, ca Zemlinski sau tânărul Berg.

După versiunea voci-pian, prezentată în anii 70-80 de către soliștii formației „Ars Nova” și cu mine la pian, avem acum și orchestrația lucrării, realizată cu multă dăruire și competență de compozitorul Sabin Păuța, demult familiarizat cu creația enesciană, a mai orchestrat unele pagini. Astfel, destinul *Strigoilor* e, în fine, împlinit. ✦

